

תוכן העניינים

עמוד

1.0 מבוא.....	3
2.0 סקירת ספרות.....	3
2.1 חשיבות הנזילות והוראות ביצוע הנהוגות בארץ.....	3
2.2 נהלים בניהול סיכונים.....	4
2.3 מחקרים בסיכון אשראי.....	7
2.4 מודל גולדשטיין-פאוזנר לשיווי משקל.....	8
2.5 מודלים אחרים.....	13
2.6 פשיטות רגל והשפעתן בשוק.....	16
2.7 הקפאות אשראי והשפעתן.....	17
2.8 משבר 2008.....	17
סיכום.....	21
ביבליוגרפיה.....	23

מבוא

בעבודה ננתח ריצה (פעילות שוטפת) על בנקים, נדון בסיכוני הבנק (ריצה שגרתית, זעזועי נזילות, תגובת שרשרת כתוצאה מכך) ובנקים שעלולים להיגרם (קריסה, חדלות פירעון), נבחן גישות שונות של בנקים (חדשנות פיננסית או כלכלה מסורתית או שילוב בין הגישות) ולבסוף ננסה לאבחן מה בהתנהגות הבנק עלול לעורר משבר. נראה הוראות הפיקוח על הבנקים בארץ שנועדו למנוע משבר נזילות ולבסוף נבחן את גורמי משבר 2008 בבנקאות בארה"ב, שהשפיע על חלק גדול מהעולם.

2.0 סקירת ספרות

2.1 חשיבות הנזילות והוראות ביצוע הנהגות בארץ

על פי דוח והוראות המפקח על הבנקים (2014), בשנים האחרונות מודגשת חשיבות ניהולה הזהיר של הנזילות בבנקים והשלכותיה, ובעולם מקדישים לכך תשומת לב רבה. התפתחויות כמו תחרות גוברת בנושא גיוס פיקדונות, שינוי בהתנהלות וברצונות המפקידים, פעולות מימון חוץ מאזניות שלא משפיעות על האובליגו המאזני על ידי גופים חוץ בנקאים שמתחרים בבנקים, כמו גם טכנולוגיה פיננסית משופרת, השפיעו על מבנה המקורות הכספיים של הבנקים ועל דרכי ניהול הנזילות וסיכונה. כל זה הוביל את ועדת באזל, הוועדה הבינלאומית לפיקוח על הבנקים, לנסח עקרונות לניהול בנקאי ולפיקוח תקין של הנזילות. מה שעומד מאחורי זה הוא העובדה כי בעיית נזילות בתאגיד בנקאי בודד יכולה לגרום להשפעות על כלל המערכת הבנקאית בכל המדינה. מכאן שניתוח צרכי נזילות לא יכול יוגבל לתאגיד בנקאי יחיד אלא יבדוק כיצד תרחישים שונים של התפתחות בעיות נזילות, כמו למשל מקרים בהם מצוקת הנזילות קשה מזו של הבנק עצמו. ההוראות בעולם ובמקביל בארץ מתייחסות למצב הנזילות במטבע המקומי: בשקלים (או מטבע מקומי של כל מדינה אחרת), במט"ח ובכל המטבעות בהם פועל התאגיד הבנקאי. הוראות המפקח (2014) זו קובעות עקרונות ניהול ובקרה על הנזילות, וכן טיפול בעניינים הדורשים פיתוח תשתיות לניהול הנזילות, כמו גם קביעת מדיניות לגבי מידע, תשתית, בקרה, דיווחים ועוד.

הנזילות מוגדרת כיכולת של הבנק לממן גידול בפעילות הבנקאית הכוללת אשראי ונכסים ולפרוע ללקוחות את כל דרישותיהם בכל זמן.

סיכון נזילות מוגדר כמצב שבו להון ולרווחים של התאגיד הבנקאי אין יכולת למלא פירעון ההתחייבויות של הבנק ובכך קיים סיכון לגבי צרכי נזילותו.

נכסים נזילים מוגדרים כאלו הניתנים להמרה מיידית למזומנים, בתהליך פשוט ובעלות סבירה או ניתנים לפירעון מידי לצורך מימוש דרישת נזילות מהירה. על אלו נמנים: מזומן, פיקדונות עד חודש באוצר לפירעון, פיקדונות בבנק ישראל מעבר לחובת הנזילות לצורך פירעון עד חודש, אג"ח סחיר חוב ממשלתי וכדומה.

פער הנזילות מוגדר כהפרש שבין תזרים פירעון הנכסים ובין של ההתחייבויות בכל תקופת זמן.

אין אלו ההוראות הראשונות בנושא. קדמו לכך הוראות המפקח על הבנקים (2012) שניתנו במסגרת תפקידו להגדלת הפיקוח על הבנקים ולצורך חיזוק האיתנות הפיננסית של המערכת הבנקאית. המפקח על

הבנקים התייעץ עם הוועדה המייעצת לענייני בנקאות וקיבל את אישור הנגיד, להפצת תיקון נוהל ניהול בנקאי תקין בעניין ניהול סיכון נזילות.

מטרות תיקון ההוראה: חיזוק ושיפור את ניהול סיכון הנזילות בתאגידים הבנקאיים. זה למעשה שלב ביניים לקראת המלצה לאימוץ עתידי בארץ של המלצות וועדת באזל III בנושא הנזילות. ההוראה לאחר השינוי בה מדגישה את הצורך בייסוד ואחזקה של כרית בטחון מספקת לגבי נזילות. לדוגמה, נזילות חזויה דרושה לאור תרחישי לחץ לתקופה של חודש, פירוט ציפיות הפיקוח לבקרת הסיכון גם על בסיס קבוצתי של הבנקים, וקביעת דרישה לבדיקת מבנה מקורות המימון כנגד צרכי המימון לצורך טווחים ארוכים. כל זה מעבר לדרישות האיכותיות לניהול סיכון הנזילות.

ההוראה כוללת הודעה של המפקח על הבנקים על כוונה לאימוץ המלצות באזל III בעניין הנזילות.

2.2 נהלים בניהול סיכונים

בשנים שלאחר משבר 2008, הרגולציה הבינלאומית התפתחה באופן ניכר רבה בתחום ניהול סיכון הנזילות, עקב הפקת לקחים מהמשבר. כך למשל, ועדת באזל קיבלה לראשונה תקנים בינלאומיים אחידים לבחינת סיכון הנזילות על פי המלצות ועדת באזל III. יישום ההוראה המעודכנת משמש צעד נוסף לשיפור יציבות המערכת הבנקאית בישראל ושיפור היכולת להתמודד עם אירועים בלתי צפויים ולמנוע ככל האפשר היקלעות למשבר נזילות.

מבחינה מעשית כוללות ההוראות את הדברים הבאים:

א. תאגיד בנקאי חייב לקבוע מדיניות כוללת שתיכתב כנוהל שלו לניהול הנזילות. בנוהל זה יוגדרו כללים להגדרת מדרג האחריות הניהולית והסמכויות

(1) יעדים כמותיים הקשורים להיבטים השונים של ניהול הנזילות, כגון: הרכבם של הנכסים וההתחייבויות, יכולת מימוש של נכסי לקוחות ושימוש במכשירים פיננסיים.

(2) צורך להתחשב בהשפעות אפשריות של סיכונים אחרים על הנזילות, כמו סיכוני אשראי, שוק וסיכונים תפעוליים אחרים.

(3) הטלת מגבלות שונות על פער הנזילות.

(4) קביעת מערך טיפול בחריגות מהכללים והמגבלות שנקבעו.